

“Slöjd och hantverk ska ha en stark och självklar ställning i hela landet. Där den traderade kunskapen, i mångfalden av uttryck, i egenmakten och görandet kan visa vägar mot ett hållbart samhälle.”

EN VISION FÖR NÄMNDEN FÖR HEMSLÖJDSFRÅGOR

*I din hand håller du en text om **Nämnden för hemslöjdsfrågors** vision och arbete. Vi anser att slöjdens roll i samhället speglar den tid vi lever och att sättet som slöjden finns och utvecklas idag behöver synliggöras på nya sätt. Det här är vårt sätt att visa på slöjdens relevans, likväl som hur vi som nämnd arbetar, samt riktningen för myndighetens verksamhet.*

Nämnden för hemslöjdsfrågor är en statlig myndighet med uppdrag att främja hemslöjden och det handgjorda skapandet. Vi styrs av de kulturpolitiska målen, vår myndighetsinstruktion och av det årliga regleringsbrevet, vår roll är att finnas mellan den beslutande makten och kulturskaparna. I nämnden sitter sakkunniga från fältet med bred samlad kompetens.

För att våra arbetsinsatser och nämndens resurser ska komma bäst till nytta finns denna text, som en vägledning och riktning för sittande nämnd, men också för de som vill ta del av hur vi arbetar. Detta är ett levande dokument som ska diskuteras och revideras av kommande nämnder. Utgångspunkten är värnandet om slöjden och hantverket i samtiden med sina många aktörer.

Nämndens syn på slöjd- och hantverksfältet

Att definiera en kulturart är inte sällan att fälla dess dödsdom; allt som “inte är” renas bort och snart finns inga kontaktytor, ingen befruktning, ingen utveckling eller fördjupning kvar. När vi i nämnden ser på slöjd och kulturhantverk ser vi inte begränsningar, vi ser ett myller och en mångfald. Såväl i uttryck som i avsändare, form och format. Att uttrycka sin röst genom sina händer är för många en väg till att känna sig delaktig i ett samhälle.

Egenmakt är ett begrepp djupt rotat i slöjdkulturen; att kunna göra, att vara kapabel, är minst lika viktigt som den slutgiltiga produkten. Inte sällan sker skapandet i grupp där kunskapen traderas mellan olika individer, från generation till generation och mellan kulturer. Det är en process som stärker individen, är socialiserande och håller historien levande. Det mest nyskapande har alltid mer eller mindre synliga rottrådar till en eller flera traditioner. Här finns de gemensamma traditionernas, men också minoritetskulturernas, subkulturernas och motkulturernas uttryck och avtryck. Den nutida slöjden och hantverket växer i en rik historiskt mylla.

Människor som slöjdar är i alla åldrar och finns överallt, i staden och på landsbygden, i det egna hemmet, i professionella hantverksskrån eller organiserat i hemslöjdsrörelsen. Slöjd kräver sällan särskilda rum eller omfattande utrustning

utan kan ta plats lite varstans. Handens kunnande är ett universellt språk där människor kan mötas över gränser, både lokalt och globalt. Slöjdens hjärta och blodomlopp finns i ett gränslöst myller. Här finns det bredaste folkliga och den djupaste kunskap och skicklighet som tar en livstid att utveckla.

Egenmakten vi ser resulterar även i slöjdens föremål till försäljning. Att skapa en försörjning genom sina händer är en av områdets förtjänster som inte bara gynnar enskilda utövare, glädjen och omsorgen om föremålen delas av många.

Slöjd och hantverk ska ha en stark och självklar ställning i hela landet. Där den traderade kunskapen, i mångfalden av uttryck, i egenmakten och görandet kan visa vägar mot ett hållbart samhälle.

Nämndens prioriteringar

Nämnden och en inkluderande kultur

Slöjd och hantverk är i Sverige breda och folkliga fenomen med många utövare på olika nivåer och med olika ambitioner. Slöjden har sin egen unika språklighet där människor kan mötas på olika sätt. Enligt SOM-institutets kulturvaneundersökning ägnar sig hälften av landets vuxna befolkning åt slöjdverksamhet i någon form.

Här finns vardagsslöjdarna, där handarbetet är en del av livet, den engagerade hemslöjdsrörelsen, skolslöjden, folkbildarna och kursverksamheten, kulturvårdsentusiasterna och DIY-aktivisterna. Här finns de professionella slöjdarna, hantverkarna och bärarna av gamla och nya kulturtraditioner. Kort sagt, slöjd utövas i alla åldrar, amatörer och yrkesverksamma, i stad och på landsbygd, i hemmen eller i yrket eller i det frivilliga och ideella civilsamhället.

Många fritidsslöjdare har en hantverksskicklighet som står väl i paritet med den professionella slöjdarens. Utövarnas samlade material- och hantverksskunskap är en viktig källa för våra kulturarvs bevarande. En av slöjdens och hantverkets egenarter är att den ofta traderas mellan generationer, grupper och individer. Det är en typ av lärande som länge varit förbisett av industrisamhällets rationella, strukturerade formella kunskapsinhämtning, men som idag upplever en renässans och ett nytt erkännande. Det informella lärandet – speciellt peer-to-peer – identifieras idag ofta som en brygga mellan kunskap och färdighet, mellan utbildning och försörjning.

Kultur som isoleras stelnar och banaliseras. Den traderade kulturens vitalitet förutsätter att varje generation adderar till färdigheterna, att olika kulturer möts för utbyte och att den individuella kreativiteten uppskattas och välkomnas.

Nämnden ska verka för en bred, välkomnande och inkluderande slöjd- och hantverksskultur där traditioner och kunskap värnas och där nya uttryck, grupper, kulturer och förhållningssätt välkomnas. Vi uppmuntrar till utbyte och utveckling inom slöjden, vi stödjer att kunskap och färdigheter delas generöst, och uppskattar de sociala värdena av gemensamt skapande.

Nämnden och slöjdens roll i samhället

I takt med en allt större medvetenhet om masskonsumtionens verkningar ökar uppskattningen för det lokalt producerade, det handgjorda och de naturliga materialen. Det informella och traderade lärandet får en ny aktualitet när hållbar produktion, den lokala ekonomin och bevarande står i fokus. Många av slöjdfältets kvalitéer har idag vunnit ny legitimitet.

Det slöjdade hantverket har en unik position i det svenska samhället. Genom industrialismens århundrade har vi fortsatt att hålla fast vid att slöjdämnet har en given plats i skolan. Vi har en aktiv hemslöjdsrörelse med många lokala organisationer och en gemensam riksorganisation, samiska slöjdorganisationer, romska initiativ, hemslöjds konsulenter och en rik och brokig skara individer och löst sammansatta grupper i civilsamhället. Och därtill kombinatörer och heltidsverksamma slöjdare, några med världsrykte.

Den som slöjdar tar kontroll över sin produktion och en viktig del av sin tillvaro. Att lära sig att göra själv kan skapa tryggare och aktivare samhällsmedborgare.

Nämnden ska stödja att slöjdfältets traditionella sätt att arbeta; lokalt, småskaligt, resurssnålt, självorganiserat, lärande och i samklang med den omgivande naturen, görs tillgängligt för fler och kan vara en kraft för omställning mot ett mer hållbart samhälle. Slöjden ska leva och utvecklas i hela landet.

Nämnden och slöjd för barn och unga

Att slöjd är ett obligatoriskt skolämne hos oss är unikt i världen. Slöjden i skolan har länge betraktats som ett "träningsämne" där elever kunnat praktisera teoretiska kunskaper i till exempel matematik och språk, men idag tangerar ämnet många andra viktiga och kunskaper för ett hållbart samhälle; bruket av naturliga material, lokal produktion, ansvarsfull konsumtion, immateriellt kulturarv, självorganisation och eget skapande.

Barn och unga nås av slöjd i den rika floran av slöjdklubbar och workshops på museer, bibliotek och andra kulturinstitutioner, likväl som genom generationslärandet hos en granne, av en mormor eller farfar. Det spontana slöjddandet är också stort hos unga – allra främst inom den textila slöjden. Barns och ungas slöjdande och skapande blir viktiga vägar till egenmakt och självständighet.

Närheten och tillgången till slöjd i unga år är en bra förutsättning för att många som vuxna ska fortsätta att utöva hantverken, att vi håller traditionen levande och skapar förutsättningar för en kader av skickliga och nyskapande yrkesverksamma slöjdare. Men också för att skapa en kunnig och intresserad publik som förstår att uppskatta det handgjorda, det traderade och unika i slöjdens särart och språk.

Nämnden ska verka för en stark och levande slöjdkultur bland barn och unga på deras egna villkor. Och för att slöjdämnet ska utvecklas och nå sin potential i skolan såväl som i civilsamhälle och på kulturinstitutioner.

Nämnden och de yrkesverksamma

Att vara yrkesverksam inom fältet är förknippat med sina egna utmaningar. Någon samlad branschorganisation existerar inte och inte heller några absoluta gränsdragningar mellan områden som slöjd och konsthantverk, byggnadsvård, design etcetera.

Många yrkesslöjdare och kulturhantverkare är kombinatörer med flera olika roller som de kliver ut och in i. Ett problem är att de flesta trygghetssystem inte är riggade för kulturskapande kombinatörer.

Slöjdkonsten slåss emellanåt också av att inte tillskrivas den status den förtjänar. Baksidan av "folklighetsmyntet" är att virtuost hantverk och hög verkshöjd ibland inte värderas för vad det är utan att hela fältet betraktas som hobbyverksamhet.

Samtidigt är slöjdfältet och dess professionella utövare en stor tillgång i utveckling av lokal ekonomi och produktion. Slöjdens inneboende småskalighet är en styrka och möjlighet.

Nämnden ska bidra till att stärka utövares möjligheter att etablera en långsiktigt hållbar och yrkesmässig verksamhet, med trygga arbetsförhållanden och sunda ekonomiska förutsättningar. Vi menar att hela fältets utveckling är beroende av detta.

Denna vision har beslutats vid nämndmöte den 15 december 2021